

Prisijaukinti sodą

Tekstas ir fotografijos > kraštovaizdžio architektės Astos Grabauskienės

NESUKLYSIU PASAKIUSI, KAD DIDŽIAUSIAS SODO TRAUKOS OBJEKTAS YRA PAVĖSINĖ AR BET KURI NUOŠALIAI ĮRENGTA IR TAM TIKRĄ STRUKTŪRĄ TURINTI PASISĖDĖJIMO VIETA: PERGOLĖ, ALTANA, PAVILJONAS, BOSKETAS. KAD IR KAIP JĄ PAVADINTUM, RIBA TARP ŠIŲ SODO STRUKTŪRŲ ŠIUOLAIKINIO KRAŠTOVAIZDŽIO DIZAINO KONTEKSTE DAŽNAI SUNKIAI NUSAKOMA: TRADICINĖS PAVĖSINĖS SU PATIKIMU STOGU PALENGVA TRANSFORMUOJASI Į AŽŪRINIUS, ABSTRAKČIUS, NETGI AVANGARDINIUS TŪRIUS, TURINČIUS PERGOLIŲ, PAVILJONŲ, ALTANŲ ELEMENTŲ, TAMPA LYG SODO SKULPTŪROMIS.

Paviljonas –molekulė
molekuliniame Marcus Barnett
dienraščiui The Times kurtame
sode Celsio sodų parodoje
2011 m.

Levandomis apauginta Saros
Eberlie kurta pavėsinė Monako
sode Celsio sodų parodoje 2011 m.

Šiuolaikiniuose soduose pamatysi ir klasikinį bosketą, iš karpomų medžių sukurtą „žaliąjį“ kambarį, arba šiuolaikišką jo variaciją. Galimybės, kaip galėtų atrodyti ši ramybės oazė sode, neišsemiamos, bet svarbu, kad joje tilptų tai, kas suplanuota, kad ji būtų integruota į visą sodo erdvių struktūrą, derėtų prie aplinkos ir, be abejonės, kad joje būtų malonu leisti laiką.

Pavėsinės paskirtis – ne tik priedanga, tai – antroji namų svetainė

Niekas nenuneigs, kad svarbiausia pavėsinės

paskirtis – funkcinė, t.y. teikti pavėsį, priedangą nuo vėjo ir lietaus, sukurti jaukią pasisėdėjimo erdvę toliau nuo namų šurmulio. Ši priedanga vis dėlto šiuolaikiniuose soduose tampa vis labiau simbolinė: dažnai pasitenkinama tik lengvais elementais dekoruotu pavėsinės karkasu, įrėminančiu, bet vizualiai neapsunkinančiu erdvės. Meninės išraiškos priemonės siekiant sukurti meninę vertę lygiavertį statinį namui, regis, svarbiau nei ant nosies nukapsėjęs vienas kitas lašas. Tačiau šiuolaikinė pavėsinė, gyvenamoji lauko erdvė kuriama ne tik kaip vieta pavakarieniauti su draugais ir kaimynais. Į ją, net

Žymaus architekto Jamie Fobert paviljonas iš vario Tom Stuart-Smith The Laurent-Perrier Garden sode Čelsio sodų parodoje 2010 m.

Ažūrinė pavėsinė-pergolė vijokliais apaugusiame Adamo Frosto The Homebase Garden

Elegantiška priedanga nuo saulės Robert Myers sode The Cancer Research Garden Čelsio sodų parodoje 2011 m.

šiaurietiško klimato šalių soduose, persikelia visas gyvenimas. Ji tampa mažąja svetaine su židiniu, lauko virtuve, kur ilsimasi, skaityma, bendraujama patogiai įsitaisius minkštasuoliuose, po ranka turint ne tik lentynų malkoms, bet ir knygoms, pledams, įvairioms smulkmenoms. Žodžiu, kalifornietiškas lauko gyvenimo komfortas skinasi kelią ir pas mus.

Pavėsinė – kaip sudėtinė sodo dizaino dalis

Vis dėlto nemažiau svarbi pavėsinės estetinė paskirtis, apie kurią retai kas pagalvoja. Pavėsinė, visų pirma, tampa pagrindiniu kompoziciniu sodo planavimo elementu,

kuris padeda sodą sukurti įdomesnį, paslaptingesnį, tokį, kuris vilioja jį tyrinėti, ypač jei jį įrengiama tolimiausiame sklypo kampe. Pavėsinė tarsi padeda prisijaukinti sodą, nes pasivaikščiojimų maršrutas nuo terasos nusidriekia į sodo gilumą. Nuo pavėsinės vietos priklauso visų kitų sodo erdvių, taip pat ir takų išdėstymas bei augalų planavimas. Klysta tie, kas galvoja, kad ją bus galima susiprojektuoti ir įsirengti vėliau, neva, pirmiausia – takai, augalai. Tai tas pats kaip pasistatyti namą, o vėliau sugalvoti, kur ir kokia bus svetainė. Pavėsinė ir jai skirta zona – tai sodo svarbiausia dalis, kuri turi būti sumaniai integruota į visą sodo planą.

Svarbu ir jos vieta, ir forma, ir proporcijos, ir stilius, ir orientacija, ir kaip į ją bus patenka-
ma, kokia vaizdų seka bus iki jos suplanuota,
ką norėsis iš jos matyti, kokia bus jos sąsaja
su kitomis sodo erdvėmis.
Antra, pavėsinė padeda apjungti sodo
erdves, sukurti stipresnį namo ir aplinkos ryšį,
vizualiai net praplėsti erdvę, žinoma, tik tuo
atveju, jei jos stilius ir medžiagos dera prie
namo, jei ji papildo pagrindinę sodo temą.
Tuomet namas ir aplinka iš tiesų tampa
nedaloma, harmoninga visuma.

Pavėsinės stiliaus transformacijos

Kaimo sodybų pavėsinės etalonas ažuolinis
šešiakampis rentinys su žalčio galvomis ir
nuo žemės nepakeliamais rąstiniais suolais
toli gražu nėra vienintelis pavėsinės stiliaus
pavyzdys. Daugelis supranta, kad miestie-
tiškame sode labiau derėtų subtilumas ir
elegancija, ir tokių pavyzdžių gausėja. Tačiau
šiolaikinė pavėsinė taip evolucionavo, kad
neretai sunku tiksliai įvardinti, ką regi – per-

golę, sienos fragmentą, skulptūrą, arką, gali
net suabejoti jos paskirtimi. Akivaizdu, kad
estetika neaukojama vardan funkcijos, nors
pirminė pavėsinės paskirtis – suteikti ramų
prieglobstį sode – išlieka. Šie statiniai šiuo
metu projektuojami iš įvairiausių medžiagų:
iš mūro, klinkerio plytų, medinių lentelių,
plieno lakštų, kaldinto metalo, akmenų, stiklo,
audinio. Dažnai derinamos kelios medžia-
gos, tačiau ieškoma vis įdomesnių būdų
jas apjungti, apdirbti, sumontuoti. Pavėsinė
dažnai atkartoja namo, taip pat sodo formas,
kartais stilistiškai nepriekaištingai dera prie
aplinkos, o kartais tampa netikėtu, provokuo-
jančiu meniniu akcentu. Žodžiu, pavėsinės
architektūra šiolaikiškame sode nuspelno
ne mažiau dėmesio nei pats namas.
Įdomu, kiek tokios gyvenimo lauke tenden-
cijos prigis mūsų soduose, bet džiugina,
jog sodų kultūra įgyja vis didesnę reikšmę
kasdieniame žmonių gyvenime. Argi tai ne
brandžios visuomenės rodiklis? ■

Prie baltos augalų paletės
deranti priedanga nuo saulės
iš drėgmei atsparaus tento
Ian Barker sode Trailfinder
Australian Garden Čelsio sodų
parodoje 2011 m.

Su gamta susiliejanči pavėsinė
šeimyniškame Mark Gregory
sode The Children's Society
Garden Čelsio sodų parodoje
2010 m.

Poilsio erdvė šiolaikiškame
boskete iš bukų Arne Maynard
sode The Laurent-Perrier
Bicentenary Garden Čelsio sodų
parodoje 2012 m.

